

Volkswagen-mérleg

Wolfsburgban, a nyugatnémet Volkswagen Művek „fővárosában” nyilvánosságra hozták a konszern hazai és nemzetközi tevékenységéről szóló 1979-es gazdasági jelentést. Ez más autógyártó és — Japánt kivéve — a tókes autópár általános helyzetétől függetlenül nagyszabású fellendülésről ad számot. Emlékeztetőül a jelentés megjegyzi, hogy az első olajválság kirobbanása után 1974-ben és 1975-ben a Volkswagen Műveket súlyos veszteségek érték, amelyek már-már további létét is kérdésessé tették. A konszern azonban gyorsan kiemelkedett ebből a hullámvölgyből és a japán gyártók mellett a 1974-től 1979-ig tartó autópár „hossz” egyik legfőbb hasonlóságvonala.

Világ gazdasági szempontból ez a részleges fellendülés az autópárban annak a következménye volt, hogy az olajválság állandósulása következtében előálló új technikai követelményeket — mindenképp a technológiai fejlesztéssel párosított alacsony fogyasztás vonatkozásában — az amerikai autópár vagy egyáltalán nem, vagy csak nagy fizetéssel volt képes kielégíteni. Ez vilápiaci méretekben jelentős előretérést tett lehetővé a konkurrenciának, s ezen belül a japán gyártóknak, valamint a Volkswagennak. Ezen túlmenően a Volkswagen esetében az olajválság NSZK-beli lecsapódása és a benzínárak gyors emelkedése a belföld piacon is nagyobb lehetőségeket biztosított.

Ilyen háttér előtt kell értékelni a jelentés által nyilvánosságra hozott adatokat. Eszerint 1979-ben a konszern több mint 300 millió nyugatnémet márkát forgalmolt bonyolított le, ami a megelőző évhez viszonyítva csaknem 15 százalékos növekedést jelent (1978-ban az előző évhez viszonyítva a forgalom növekedési üteme még „csak” 10 százalék volt). Ami a gyártást illeti a konszern a maga egészében több mint 2,5 millió gépkocsit gyártott; 6,6 százalékkal többlet, mint egy esztendővel korábban. Ezt a mennyiséget — a nemzetközi autópárban csaknem egyenlő módon — a maga teljeségében

eladták. Az emelkedő termelést csak lassan növekvő létszámmal érték el. A konszern jelenleg 240 000 embert foglalkoztat a tavalyi 210 000-rel szemben. Ugyanakkor a beruházások növekedése látványosan nagy: az 1978-as 1,9 milliárd márkával szemben 1979-ben elérte a 3,1 milliárdot.

Mindez természetesen az osztlaké alakulásában is tükröződik: ez a tavalyelőtti 14 százalékról 1979 folyamán 20 százalékra emelkedett.

Szerkezeti szempontból a Volkswagen Művek tevékenységében két alapvető tényezőzt kell említeni. Az egyik a konszern export-orientált jellege, illetve külföldi gyártásának tevékenysége. A konszern teljes forgalmából a külföldi részesedés immár megközelíti a 60 százalékot. Ez utóbbinak mind nagyobb része származik a külföldön létesített üzemek termeléséből. A Volkswagen külföldi expanziójának három fő irányja van. 1. Nyugat-Európa, ahol a termelési központ Belgium; 2. Észak-Amerika, 3. Latin-Amerika; ezen belül a brazil és mexikói fő bázissal. Érdekes képet nyújt a legfontosabb termelési egységek 1979-es forgalmának összehasonlítása a milliárd márkában és fizetendő véne az előző év forgalomhoz viszonyított változást százalékban).

	1979	Változás %
Volkswagenwerk AG	24,2	+ 8,4
Audi NSU-Auto Union AG	3,1	+ 5,7
Volkswagen do Brasil SA	3,2	- 5,6
Volkswagen de America Inc.	4,9	+ 13,6
Volkswagen de Mexico SA	1,2	+ 38,3
Volkswagen of S. Africa Ltd.	0,5	+ 11,5
Volkswagen Bruxelles SA	1,1	+ 6,2

A táblázatból leolvasható a fejlődés dinamikája közötti különbség az egyes csoportokban. Figyelembe kell azonban

venni, hogy Brazília esetében a csökkenés az ország belföldi konjunktúrális viszonyai mellett az ottani Chrysler-vállalat átvételével párosult strukturális változások következménye és ideiglenesnek tekinthető. A konszern jelentése szerint a táblázatban felsorolt bázisokon kívül Latin-Amerikában elsősorban Argentínában készülnek újabb előretérre, mindenképp a súlyos pénzügyi nehézségekkel küzdő amerikai Chrysler ottani üzemének átvételével. Lényeges tényező a jelentés szerint, hogy a nyugat-európai piac egészét tekintve a Volkswagen piaci részesedése a jelenlegi 13 százalékról 1982-ig a 20 százalékra kívánja emelni. Voltaképpen ez az expanzió magyarázza a már 1979-ben is igen élénk beruházási tevékenységet, valamint azt, hogy 1980-82 között a konszern csak a nyugat-európai régió anyavállalat számára 10 milliárd márkás beruházási programot irányozt el. Ennek egyharmadát új termékek és modellek kidolgozására, további egyharmadát szerkezeti változásokra és a termelés racionalizálására, míg a harmadik harmadot technológiai fejlesztésre fordítják, amelyek közül elsősorban a japán gépkocsis gyártásban megmutatkozó technológiai előretérre kell számítani.

Nem tekinthető meglepetésnek a konszern-jelentés ama megállapítása, hogy 1980 első három hónapjában a világméretű trenddel ellentétben 3,4 százalékos növekedést a Volkswagen által értékesített kocsik száma (656 000) egyesült.

Mindamellett a konszern még e kedvező stúdiókon sem hagyta figyelmen kívül az adott világgazdasági helyzetnek megfelelő esetleges nagyobb visszaesés lehetőségét. Ezzel magyarázható, hogy a konszern történetében először most hajtott végre komolyabb diverzifikációs akciót, mindenképp az irrodágyártásban és a komputer-technikában. Az előbbi irányzatot elsősorban az jelente, hogy a Volkswagen-konzern átvette az irrodágyártásban a legfontosabb 480 millió márkás forgalmat lebonyolító Triumph-Adler csoportot és rövid időn belül létrehozta Los Angelesben ennek amerikai leányvállalatát (Triumph-Adler Inc.). A diverzifikációs másik irányát mutatja az amerikai középmezőnyhöz tartozó, ugyancsak kaliforniai Pertec Computer Corp. megszerzése. — ie —

az ágazatokban a gazdaságosan üzemeltethető, jól bevált géptípusok.

A gépellátás hazai forrásoldaltól tekintve: öt csehszlovák géppari vállalat kizárólag mezőgazdasági gépek előállítására szakosodott. Rajtuk kívül van még néhány olyan iparvállalat, amely egyéb géptípusok mellett mezőgazdasági gépeket is előállít.

Ugyanakkor a gépjármű állomásokon dinamikus fejlődik a mezőgazdasági gépek gyártása: ma már 10 százalékát állítják elő a belföldi gépeknek. Itt elsősorban állattenyésztési, zöldség- és gyümölcs-termelési gépeket gyártanak. Öt éve már saját fejlesztési és kutatóintézet is rendelkezik. Szervezetileg szemben a géppari vállalatokkal — ezek a mezőgazdasági minisztérium irányítása alá tartoznak, ami megkönnyíti a gyártók és felhasználók közötti érdekegyeztetést, valamint kapcsolattartást.

Nyugat-Európa kedvezőbb helyzetben van, igaz itt a felhasználói piac energiáinak egyelőre csak 17 százaléka földgáz. A termelés a jelenlegi gépek mintegy 180 millió köbméterrel 1990-re 225 milliárdra is emelkedhet, de ezt követően az évezred végéig meredek csökkenés várható és kitermelés allgaha éri el a mostani háromnegyedét.

Az eddig nyilvánosságra hozott tanulmányok a világ egészének földgázellátásában nem számolnak nehézségekkel. Az 1978-as világméretű 1438 milliárd köbméter telt ki, a bizonyított készletek pe-

területén, Kanadára és Norvégiára. Újabb 46 százalék jutott.

A világ földgázkereskedelmének jelenlegi viszonyait alacsony szintjén minden bizonnyal lényegesen befolyásolják a nyersanyag szállítási problémái és költségei. A csővezetékek megoldás — az export othadottá így szállítják — kétségkívül megkönnyíti és csak bizonyos földrajzi feltételek között alkalmazható. Japán és az USA viszont cseppfolyósított formában importál. A földgáz cseppfolyósított állapotban viszont rendkívül drága. A Nigériában létesítendő napl 1000 köb láb kapacitású üzem költségeit 1978-ban 4,5-4,9 milliárd dollárra becsülték, egy speciális tankhajó beszerzése árát mintegy 150 millió dollár. Figyelembe véve a befektetett tőke amortizációját is, a Perza-öböl és Japán között a cseppfolyósított földgáz szállítási költsége mintegy hatszorosra emelkedhet. Az útvonal végén továbbá az importőrök visszatérő üzemeltetési költségei, az export költségei újabb 15-18 dollár kiadást jelentenek.

A jelentős befektetések miatt a földgázkereskedelemben elsősorban hosszú lejáratú, tartós szerződések vannak. Mindez azt jelenti, hogy a vevők és az eladó kölcsönösen függ egymástól. (A cseppfolyósított gáznak van egy viszonylag szűk „spot” piaca is, ezen az árak magasabbak a hosszú lejáratú szerződések áránál. Eladók és vevők viszont értelemszerűen csak azok lehetnek, kik a cseppfolyósító üzemmel, illetve visszatérő költségek miatt a beszerzési forrást a piacot csak szűk határok között lehet változtatni.)

Mindez eltérést jelent a kőolaj világgazdaságban viszonylagos rugalmasságától. A kőolaj piaci viszonyaihoz képest az is különbség, hogy a földgáznak nincs

egységes árstruktúrája és a termelőknél azon kísérletek, hogy a nyersanyagot „OPEC-esítik” mindaddig eredménytelen maradt. Az egyes szerződések árai jelentős különbségeket mutatnak a szállítási költségek, a szállítási módja és a szerződéskötések időpontjai szerint. A hosszú lejáratú szerződések árfejtései rendszerint egy alapárat határoznak meg és ezt különböző felár egészíti ki.

A Sonatrach algeriai exportőr cég alapára — a Petroleum Economist értesülése szerint — 1979 végén ezer köbméterenként 46 dollár volt és az USA-beli El Paso-val kötött szerződés értelmében ez az alapár 1983-ra ezer köbméterenként 62 dollárra emelkedik. A három érvényes algeriai—USA szerződésben az alapár úgy egészítették ki, hogy a fizetendő ár 50 százalékban az Egyesült Államok által importált fűtőolajok árától függ, 50 százalékban pedig a dollárnak egy valutaközponttal szemben mért árfolyamához kötött. Más esetekben a felár valamely ország bérindékezőjé vagy nyersanyagárakhoz kapcsolódik. Az Abu Dhabi által exportált cseppfolyósított földgáz ára 1980-tól a nyersolaj árának emelkedését arányosan változik. Etlérő képet mutat az alaskai cseppfolyósított földgáz exportára, itt az alapár évente tárgyalják.

A termelőknél nincsen könnyű dolguk az árak elfogadtatásával, a fogyasztók általában keményen vitatják azokat az árkiegészítő módszereket, melyek a földgáz árát — illetve annak változását — mereven a kőolaj árához kapcsolják. „Az OPEC azt szorgalmazza, hogy kössék a gáz árát a kőolajéhoz, azonban az importőrök óvakodnak attól, hogy további „túszok” adjanak az OPEC-kormányok kezébe a felár egyik tavalyi számában a helyzetet jellemzőve a Petroleum Economist.

A felhasználók is több árkiegészítő alternatívát ajánlanak. Az egyik USA-vállalat például tavaly egy tervezett iráni tranzakció kapcsán azt javasolta energiagyi minisztériumának, hogy a szerződés ár három évig maradjon változatlan, majd évente 8 százalékkal emelkedjék. Más elgondolásokról szerint a fizetendő árát valamely elismert árindező — de nem csupán a kőolajhoz — úgy pedig egy valutaközpont értékváltozásához lehetne kapcsolni.

A földgáz-világkereskedelemben a statisztika csak „cif” paritáson tartja nyilván a cseppfolyósított nyersanyag árát, így értelemszerűen az ár a szállítási távolságtól arányosan nő. Az érvényben lévő hosszú lejáratú szerződések súlyozott átlagát vizsgálva megállapítható, hogy a tókes világban (dollárban számolva) 1974-1978 között évente átlagosan 20,9 százalékkal nőttek a földgázárak.

Újabb emelések? Tavalyelőlt az importőrök között Japán fizette a legmagasabb árát, ezer köbméterenként 75-96 dollár között. Ezt a kigugró értéket az ország földrajzi helyzete, az exportőrökkel való távolság magyarázza, hisz a tókes világ súlyozott export átlagára 1978-ban 70 dollár volt ezer köbméterenként. (Anglia — egy 1964-ben kötött szerződés értelmében — Algériánál ugyanakkor csak 35 dolláros árat fizet.)

1979-ben a „mini-árröbbség” körülményei között a földgázárak is jelentősen emelkedtek. Algériai források szerint „cif” átlaguk tavaly ezer köbméterenként 106 dollár volt, úgy, hogy egyes szerződésekben 111 dolláros árat is el tudtak érni. Hírek szerint pedig egy 1980-ban meginduló szállítással az ár már 119 dollár. Az USA importőrei számára a cseppfolyósított gáz természetesen árban a csővezetékén érkező gázzal versenyez. Ebből a szempontból nézve — figyelembe véve a cseppfolyósított gáz kezelésével járó többletköltségeket — az import gyorkorlatilag azonos árszintre került a csővezetékén érkező mexikói és kanadai árral. (A kanadai földgáz a határon ezer köbméterenként 122 dollárra kerül, míg a mexikói nyersanyag ára 1980. január 1-től 128 dollár.)

Mindez azt jelenti, hogy a cseppfolyósított gáz ára valószínűleg elérte a felső szintet, a termelői radikális áremelési adót esetben többletvisszafizetések elmaradásával járhatnak. A felhasználók közül az Egyesült Államok energiaprogramjában az importált gáznak csak az ötidik helyet adta a távlati fontosságú szempontjából, míg a nyugat-európai vállalatok közül többen visszaléptek cseppfolyósított gáz vásárlásától. Olyan jelek is vannak, hogy a termelői sem szorgalmazzák minden áron az exportot, inkább — különösen a Közel-Keleten — a helyi felhasználásra törekzenek.

Gandó György-Szentgáli Péter

A földgáz térhódítása

A világ energiaszolgáltatásában egyre nagyobb szerephez jut a földgáz, mert a többi energiahordozóhoz képest könnyebben és sokoldalúbban felhasználható, jobban megfelel a környezetvédelmi szempontoknak, és mint a nyersolaj-kitermelés mellékterméke, viszonylag olcsón hozható a felszínre. Vonzóvá teszi a fokozottabb felhasználást az is, hogy — a kőolajtól és olajtermékektől eltérően — a legutóbb fejlett tőkországekban a földgáz egyelőre nem terhelti állami adó. Végrendnyben tehát — legalábbis jelenleg ez a helyzet — a földgáz mind a kőolajjal, mind a szénnel összehasonlítva, előnyösebb, olcsóbb.

Termelés és készletek

Ez az előadás természetesen viszonylagos és nem kis részben a tőkésállamok árszabályozásának eredménye. Az Egyesült Államokban például — ahol a felhasználó primer energiahordozók 28 százaléka földgáz — az államok közötti kereskedelembe kerülő földgáz ára éppúgy szűkebb szabályozás alá esik, mint a kőolaj és 1979-ben az úgynevezett „új” gáz átlagára a kőolaj ezer köbméterenként mindössze 82 dollárt tett ki. Az árak szerint 1985-ben az „új” gáz ára 138 dollárra emelkedhet, míg köbméterenként és megközelítően 22 dolláros barrelenkénti kőolajárnak felelne meg.

Megfigyelhető, hogy a tőkésországok eddig tudatosan elkerülték, hogy a földgázkereskedelemből jelentős profitot szerezzenek. Az USA-tengertől földgáz példát a termelői Angliában csak egy vásárlónak, az államosított gázüzemnek adhatták el, sokáig a harmadik országok számára import árakat csak egyharmadadért.

Az alacsony gázárak természetesen ösztönözték a felhasználást, miközben egyes régiókban a kitermelés ezzel nem tudott lépést tartani. Az USA földgáztermelése 1971 óta csökken és telente előfordul gázhiány is. Egyes prognózisok szerint 1990-re a hazai termelés további egyharmaddal eshet vissza.

Nyugat-Európa kedvezőbb helyzetben van, igaz itt a felhasználói piac energiáinak egyelőre csak 17 százaléka földgáz. A termelés a jelenlegi gépek mintegy 180 millió köbméterrel 1990-re 225 milliárdra is emelkedhet, de ezt követően az évezred végéig meredek csökkenés várható és kitermelés allgaha éri el a mostani háromnegyedét.

Az eddig nyilvánosságra hozott tanulmányok a világ egészének földgázellátásában nem számolnak nehézségekkel. Az 1978-as világméretű 1438 milliárd köbméter telt ki, a bizonyított készletek pe-

területén, Kanadára és Norvégiára. Újabb 46 százalék jutott.

A világ földgázkereskedelmének jelenlegi viszonyait alacsony szintjén minden bizonnyal lényegesen befolyásolják a nyersanyag szállítási problémái és költségei. A csővezetékek megoldás — az export othadottá így szállítják — kétségkívül megkönnyíti és csak bizonyos földrajzi feltételek között alkalmazható. Japán és az USA viszont cseppfolyósított formában importál. A földgáz cseppfolyósított állapotban viszont rendkívül drága. A Nigériában létesítendő napl 1000 köb láb kapacitású üzem költségeit 1978-ban 4,5-4,9 milliárd dollárra becsülték, egy speciális tankhajó beszerzése árát mintegy 150 millió dollár. Figyelembe véve a befektetett tőke amortizációját is, a Perza-öböl és Japán között a cseppfolyósított földgáz szállítási költsége mintegy hatszorosra emelkedhet. Az útvonal végén továbbá az importőrök visszatérő üzemeltetési költségei, az export költségei újabb 15-18 dollár kiadást jelentenek.

A jelentős befektetések miatt a földgázkereskedelemben elsősorban hosszú lejáratú, tartós szerződések vannak. Mindez azt jelenti, hogy a vevők és az eladó kölcsönösen függ egymástól. (A cseppfolyósított gáznak van egy viszonylag szűk „spot” piaca is, ezen az árak magasabbak a hosszú lejáratú szerződések áránál. Eladók és vevők viszont értelemszerűen csak azok lehetnek, kik a cseppfolyósító üzemmel, illetve visszatérő költségek miatt a beszerzési forrást a piacot csak szűk határok között lehet változtatni.)

Mindez eltérést jelent a kőolaj világgazdaságban viszonylagos rugalmasságától. A kőolaj piaci viszonyaihoz képest az is különbség, hogy a földgáznak nincs

egységes árstruktúrája és a termelőknél azon kísérletek, hogy a nyersanyagot „OPEC-esítik” mindaddig eredménytelen maradt. Az egyes szerződések árai jelentős különbségeket mutatnak a szállítási költségek, a szállítási módja és a szerződéskötések időpontjai szerint. A hosszú lejáratú szerződések árfejtései rendszerint egy alapárat határoznak meg és ezt különböző felár egészíti ki.

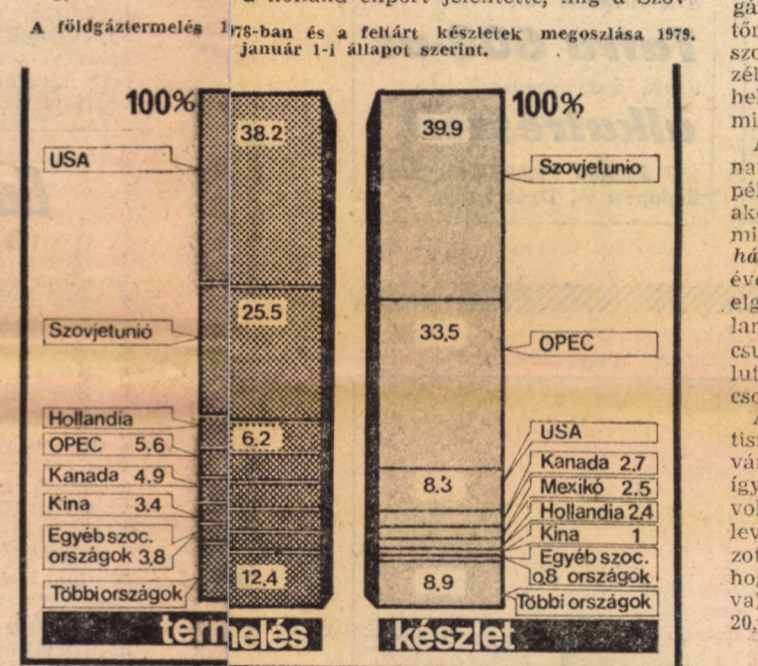
Viták az árakról

A Sonatrach algeriai exportőr cég alapára — a Petroleum Economist értesülése szerint — 1979 végén ezer köbméterenként 46 dollár volt és az USA-beli El Paso-val kötött szerződés értelmében ez az alapár 1983-ra ezer köbméterenként 62 dollárra emelkedik. A három érvényes algeriai—USA szerződésben az alapár úgy egészítették ki, hogy a fizetendő ár 50 százalékban az Egyesült Államok által importált fűtőolajok árától függ, 50 százalékban pedig a dollárnak egy valutaközponttal szemben mért árfolyamához kötött. Más esetekben a felár valamely ország bérindékezőjé vagy nyersanyagárakhoz kapcsolódik. Az Abu Dhabi által exportált cseppfolyósított földgáz ára 1980-tól a nyersolaj árának emelkedését arányosan változik. Etlérő képet mutat az alaskai cseppfolyósított földgáz exportára, itt az alapár évente tárgyalják.

A kereskedelem akadályai

Miközben a fejlett tőkországekban a hazai kitermelés a hevesen években folyamatosan csökkent illetve egyes években stagnált, a földgáz iránti kereslet nőtt. Mindez a földgáz-világkereskedelemben dinamikus bővüléshez vezetett, az emelkedés üteme 1978-ban 7,1 százalékot tett ki. Abszolút értékben mérve azonban a nemzetközi földgázforgalom még viszonylag alacsony, a világtermelésnek csak 11 százaléka kerül a külkereskedelemben és ez — energiaigényentételek számolva — a kőolaj világgépjárműjének mindössze 10 százaléka. Az importőrök listáját az NSZK vezeti, az USA, Franciaország, Japán, Olaszország és Belgium előtt. 1978-ban 16 ország exportált földgázt, a világméretben csaknem 30 százalékát a holland export jelentette, míg a Szovjetunió

1978-ban és a feltárt készletek megoszlása 1978. január 1-i állapot szerint.

Utóbbi emelések? Tavalyelőlt az importőrök között Japán fizette a legmagasabb árát, ezer köbméterenként 75-96 dollár között. Ezt a kigugró értéket az ország földrajzi helyzete, az exportőrökkel való távolság magyarázza, hisz a tókes világ súlyozott export átlagára 1978-ban 70 dollár volt ezer köbméterenként. (Anglia — egy 1964-ben kötött szerződés értelmében — Algériánál ugyanakkor csak 35 dolláros árat fizet.)

1979-ben a „mini-árröbbség” körülményei között a földgázárak is jelentősen emelkedtek. Algériai források szerint „cif” átlaguk tavaly ezer köbméterenként 106 dollár volt, úgy, hogy egyes szerződésekben 111 dolláros árat is el tudtak érni. Hírek szerint pedig egy 1980-ban meginduló szállítással az ár már 119 dollár. Az USA importőrei számára a cseppfolyósított gáz természetesen árban a csővezetékén érkező gázzal versenyez. Ebből a szempontból nézve — figyelembe véve a cseppfolyósított gáz kezelésével járó többletköltségeket — az import gyorkorlatilag azonos árszintre került a csővezetékén érkező mexikói és kanadai árral. (A kanadai földgáz a határon ezer köbméterenként 122 dollárra kerül, míg a mexikói nyersanyag ára 1980. január 1-től 128 dollár.)

Mindez azt jelenti, hogy a cseppfolyósított gáz ára valószínűleg elérte a felső szintet, a termelői radikális áremelési adót esetben többletvisszafizetések elmaradásával járhatnak. A felhasználók közül az Egyesült Államok energiaprogramjában az importált gáznak csak az ötidik helyet adta a távlati fontosságú szempontjából, míg a nyugat-európai vállalatok közül többen visszaléptek cseppfolyósított gáz vásárlásától. Olyan jelek is vannak, hogy a termelői sem szorgalmazzák minden áron az exportot, inkább — különösen a Közel-Keleten — a helyi felhasználásra törekzenek.

Gandó György-Szentgáli Péter

CSEHSZLOVÁKIA

A mezőgazdaság gépellátása

A csehszlovák mezőgazdaságában dolgozók létszáma tovább csökken a következő évtizedben a statisztikai előrejelzések szerint. Ugyanakkor az ágazatokban nő a követelmény, az az ott dolgozók joggal várják el, hogy munkakörülményük tovább javuljon. Tehát alapvető kérdés, vajon mennyiségileg és minőségileg sikerül-e kielégíteni a következő években a mezőgazdaság növekvő gépszárszükségletét?

Talán az egyik legfontosabb feladat a traktorpark teljesítményének a növelése.

A nyocvanas évtized végére 100 léőrő körüli átlagos traktorvonóerővel számolnak. (Jelenleg 60 léőrő az átlag.) A célkitűzés megvalósítása egyrészt attól függ, hogy a traktorparkot sikerül-e legalább szűkezzel bővíteni. Amint a szakemberek elmondják, ennél is fontosabb a minőségi változás. (Mindenképp 120-160 léőrő gépek kellene, amelyekből egyelőre hiány van, s ez megkérdőjelezi a célok elérését. (200 léőrőnél nagyobb gépekre a talaj és domborzati viszonyok miatt gyakorlatilag nincs szükség.)

A gépellátás hazai forrásoldaltól tekintve: öt csehszlovák géppari vállalat kizárólag mezőgazdasági gépek előállítására szakosodott. Rajtuk kívül van még néhány olyan iparvállalat, amely egyéb géptípusok mellett mezőgazdasági gépeket is előállít.

Ugyanakkor a gépjármű állomásokon dinamikus fejlődik a mezőgazdasági gépek gyártása: ma már 10 százalékát állítják elő a belföldi gépeknek. Itt elsősorban állattenyésztési, zöldség- és gyümölcs-termelési gépeket gyártanak. Öt éve már saját fejlesztési és kutatóintézet is rendelkezik. Szervezetileg szemben a géppari vállalatokkal — ezek a mezőgazdasági minisztérium irányítása alá tartoznak, ami megkönnyíti a gyártók és felhasználók közötti érdekegyeztetést, valamint kapcsolattartást.

Nyugat-Európa kedvezőbb helyzetben van, igaz itt a felhasználói piac energiáinak egyelőre csak 17 százaléka földgáz. A termelés a jelenlegi gépek mintegy 180 millió köbméterrel 1990-re 225 milliárdra is emelkedhet, de ezt követően az évezred végéig meredek csökkenés várható és kitermelés allgaha éri el a mostani háromnegyedét.

Az eddig nyilvánosságra hozott tanulmányok a világ egészének földgázellátásában nem számolnak nehézségekkel. Az 1978-as világméretű 1438 milliárd köbméter telt ki, a bizonyított készletek pe-

területén, Kanadára és Norvégiára. Újabb 46 százalék jutott.

A világ földgázkereskedelmének jelenlegi viszonyait alacsony szintjén minden bizonnyal lényegesen befolyásolják a nyersanyag szállítási problémái és költségei. A csővezetékek megoldás — az export othadottá így szállítják — kétségkívül megkönnyíti és csak bizonyos földrajzi feltételek között alkalmazható. Japán és az USA viszont cseppfolyósított formában importál. A földgáz cseppfolyósított állapotban viszont rendkívül drága. A Nigériában létesítendő napl 1000 köb láb kapacitású üzem költségeit 1978-ban 4,5-4,9 milliárd dollárra becsülték, egy speciális tankhajó beszerzése árát mintegy 150 millió dollár. Figyelembe véve a befektetett tőke amortizációját is, a Perza-öböl és Japán között a cseppfolyósított földgáz szállítási költsége mintegy hatszorosra emelkedhet. Az útvonal végén továbbá az importőrök visszatérő üzemeltetési költségei, az export költségei újabb 15-18 dollár kiadást jelentenek.

A jelentős befektetések miatt a földgázkereskedelemben elsősorban hosszú lejáratú, tartós szerződések vannak. Mindez azt jelenti, hogy a vevők és az eladó kölcsönösen függ egymástól. (A cseppfolyósított gáznak van egy viszonylag szűk „spot” piaca is, ezen az árak magasabbak a hosszú lejáratú szerződések áránál. Eladók és vevők viszont értelemszerűen csak azok lehetnek, kik a cseppfolyósító üzemmel, illetve visszatérő költségek miatt a beszerzési forrást a piacot csak szűk határok között lehet változtatni.)

Mindez eltérést jelent a kőolaj világgazdaságban viszonylagos rugalmasságától. A kőolaj piaci viszonyaihoz képest az is különbség, hogy a földgáznak nincs

egységes árstruktúrája és a termelőknél azon kísérletek, hogy a nyersanyagot „OPEC-esítik” mindaddig eredménytelen maradt. Az egyes szerződések árai jelentős különbségeket mutatnak a szállítási költségek, a szállítási módja és a szerződéskötések időpontjai szerint. A hosszú lejáratú szerződések árfejtései rendszerint egy alapárat határoznak meg és ezt különböző felár egészíti ki.

A Sonatrach algeriai exportőr cég alapára — a Petroleum Economist értesülése szerint — 1979 végén ezer köbméterenként 46 dollár volt és az USA-beli El Paso-val kötött szerződés értelmében ez az alapár 1983-ra ezer köbméterenként 62 dollárra emelkedik. A három érvényes algeriai—USA szerződésben az alapár úgy egészítették ki, hogy a fizetendő ár 50 százalékban az Egyesült Államok által importált fűtőolajok árától függ, 50 százalékban pedig a dollárnak egy valutaközponttal szemben mért árfolyamához kötött. Más esetekben a felár valamely ország bérindékezőjé vagy nyersanyagárakhoz kapcsolódik. Az Abu Dhabi által exportált cseppfolyósított földgáz ára 1980-tól a nyersolaj árának emelkedését arányosan változik. Etlérő képet mutat az alaskai cseppfolyósított földgáz exportára, itt az alapár évente tárgyalják.

A termelőknél nincsen könnyű dolguk az árak elfogadtatásával, a fogyasztók általában keményen vitatják azokat az árkiegészítő módszereket, melyek a földgáz árát — illetve annak változását — mereven a kőolaj árához kapcsolják. „Az OPEC azt szorgalmazza, hogy kössék a gáz árát a kőolajéhoz, azonban az importőrök óvakodnak attól, hogy további „túszok” adjanak az OPEC-kormányok kezébe a felár egyik tavalyi számában a helyzetet jellemzőve a Petroleum Economist.

A felhasználók is több árkiegészítő alternatívát ajánlanak. Az egyik USA-vállalat például tavaly egy tervezett iráni tranzakció kapcsán azt javasolta energiagyi minisztériumának, hogy a szerződés ár három évig maradjon változatlan, majd évente 8 százalékkal emelkedjék. Más elgondolásokról szerint a fizetendő árát valamely elismert árindező — de nem csupán a kőolajhoz — úgy pedig egy valutaközpont értékváltozásához lehetne kapcsolni.

A földgáz-világkereskedelemben a statisztika csak „cif” paritáson tartja nyilván a cseppfolyósított nyersanyag árát, így értelemszerűen az ár a szállítási távolságtól arányosan nő. Az érvényben lévő hosszú lejáratú szerződések súlyozott átlagát vizsgálva megállapítható, hogy a tókes világban (dollárban számolva) 1974-1978 között évente átlagosan 20,9 százalékkal nőttek a földgázárak.

Újabb emelések? Tavalyelőlt az importőrök között Japán fizette a legmagasabb árát, ezer köbméterenként 75-96 dollár között. Ezt a kigugró értéket az ország földrajzi helyzete, az exportőrökkel való távolság magyarázza, hisz a tókes világ súlyozott export átlagára 1978-ban 70 dollár volt ezer köbméterenként. (Anglia — egy 1964-ben kötött szerződés értelmében — Algériánál ugyanakkor csak 35 dolláros árat fizet.)

PERISZKÓP

Fegyverszünet vagy békekötés az EGK-ban?

Másfél esztendőig tartó sikertelen kísérletek, drámai

Uránprognózis az ezredfordulón

Az OECD Nukleáris Energiaügynöksége a Nemzetközi Atomenergiaügynökséggel együttműködve ez évben is közzétette a tókéi világ uránfelhasználásáról és készleteiről kidolgozott hosszú távú prognózist. Ebben az évben a tanulmány végkövetkeztése az, hogy csaknem az ezredfordulón az **uránellátás biztosított**, a kereslet és kínálat összhangjának megbomlása csak azután várható.

A két szervezet 1965 óta dolgozik ki közös előrejelzéseket az urániára, és a publikált vélemények **most jelentősen eltérnek** attól, ami a szakértők akár öt évvel ezelőt is mondtak. Akkor a prognózis 2000-re a tókéi világban minimum 2005 gigawatt reaktorkapacitással számolt úgy, hogy kedvező esetben — erőltetettbű ütemű fejlődéssel — a nukleáris kapacitás akár a 2480 gigawattot is elérheti. Két évre rá már az előrejelzés készítői kénytelenek voltak figyelemmel lenni arra, hogy a fejlett tókéországok egy részében a nukleáris energiaprogramok megvalósítása **lelassult**.

A most közzétett számítások pedig **még pesszimistábbak**, tükrözve — többek között — a harrisburgi erőműincidens által okozott problémákat. Az évezred végére az úgynevezett „alacsony variáns” már csak 834 gigawatt erőművi kapacitással számolt, míg az optimistább szerint sem lesz az atomerőművek teljesítménye magasabb 1207 gigawattnál. (Összehasonlításképpen: 1978-ban a tókéországokban összesen 70 gigawatt reaktorkapacitás működött, napjainkra ez 150 gigawatt-ra emelkedett.) 1985-ben a számítások szerint a tókéi világ nukleáris energiatermelésének az alacsonyabb variációban és a magasabbban egyaránt a fejlődő országok mindössze 8 százaléka fogják adni, a döntő részt a fejlett tókéországokat főmórtí OECD-szoporra esik. Az évezred végére a fejlődő világ részesedése a prognózis szerint 16–18 százalékra emelkedik majd.

A Fenti kapacitásprognózis szolgálat alapul a szakértőknek ahhoz, hogy a tókéi világ uránkészletét hosszú távra prognosztizálják. 1990-ig az igény viszonylag szűk sávban előrebiztosított, hisz a felhasználás gyakorlatilag meghatározott a jelenleg működő, vagy építés alatt álló reaktorok. A kilencvenes években azonban **már variánsokat** kénytelenek a szerzők felállítani, a technológiai fejlődést illetően alternatívákkal kell számolniuk.

Itt is **pesszimista és optimista változatok** kerültek kidolgozásra. Abban az esetben, ha a 2000. évben a működő reaktorok többsége megkényvezés típusú lesz és a fűtőanyag újrafeldolgozásban nem sikerül lényeges eredményt elérni, a nyersanyag-igény az adott évben akár 200 000 tonna uránt is elérhet. Ekkor 1980 és 2000 között — figyelembe véve most a periódus végén szükséges termelői készleteket is — összesen 5 millió tonna uránigény jelentkezik. Ha viszont a kisebb kapacitásnövekedéssel számolnak és feltételezik az urán és a plutónium **ismételt feldolgozását**, valamint az úgynevezett gyorsított reaktorok terjedését, akkor a 2000. évigénye mindössze fele a korábban valószínűsítettnek és a két évtized kumulatív szükséglete is 2,5 millió tonna urán körül alakul.

A szakértők a prognózis időhorizontját 2015-ig kiterjesztették, ekkor a magasabbik szükségletváriáns az alacsonyabbnak már ötszöröse. (Kedvezőtlen esetben a kumulált szükséglet 20 millió tonna, míg az optimistább változatban az igény fedezésére mindössze 4 millió tonna elegendő. Mindez persze mutatja azt is, milyen sávban lehet ma 20–30 évre piaci prognózisokat készíteni.)

Az OECD és az Atomenergiaügynökség munkatársai a **kínaiati oldalt** is elemezték. Kivételesen itt szerint az elkövetkezendő 15–20 évben az uránellátás a reaktor-technológiától függetlenül a tókéi világban biztosítottnak látszik, a kilogrammonkénti 130 dolláros ár mellett. A geológiai adatok bizonyították és a jelenlegi módszerekkel kibányászható tartalékok 2,6 millió tonna urántal egyenértékűek. Ehhez a mennyiséghez a gyakorlatban hozzá kell majd adni a mintegy 2,5 millió tonna fémurán-tartamot, úgynevezett „lehetséges tartalékok” egy részét is. (Ezek a készletek előzetes kutatás alapján kerültek a felmérésbe és előfordulásuk nagy valószínűséggel állítható.) A szerzők a két évtől ezelőtől készített anyagukhoz képest a „lehetséges tartalékok” mennyiségét 1 millió tonnával megemelték, mivel időközben új uránelőfordulások fedeztek fel Brazíliában, Kanadában, Grönlandon, Dél-Afrikában és az Egyesült Államokban. A tanulmány véleménye szerint végső soron a **kilencvenes évek közepéig a kínaiati megfordulhat** az igény. Ennek következtében bizonyos ármérséklődés is előfordulhat a piacon, amely viszont csökkentené a gazdaságosan kitermelhető uránmennyiséget. Ha az ár nő, úgy kedvezőtlenebb adottságú bányák is művelésbe vehetők, míg árcsökkenés esetén bizonyos üzemek veszteségeseké válnak és abbahagyják a termelést. 1995 után viszont a piaci helyzet megváltozhat és könnyen keresleti túlsúly jöhet létre a tókéi világban.

A tanulmányhoz csatolt statisztika szerint 1979-ben a tókéi világ urántermelése 38 000 tonnát tett ki, miközben a kitermelés kapacitása 44 000 tonnára lett volna elegendő. A tókéi világ uránbányászatainak több mint felét az USA és Kanada adta. A tanulmány szerint 1990-re a tókéi világ termelése az eddig bejelentett termelésfejlesztési programok alapján akár a 120 000 tonnát is elérheti.

G. Gy.—Sz. P.

Új adatbank a KGST-ben

A KGST Statisztikai Állandó Bizottsága 1962–1978 között több mint 80 ajánlást dolgozott ki és fogadott el a mutatók egységesítésére és összevetetőségének biztosítására. Rövid felsorolásul is képet ad az elvégzett munka volumenéről. Elvezetették és a gyakorlatba bevezették a népgazdasági mérleg alapvető módszertani előírásait, beleértve az ágazati kapcsolatok mérlegét, az ipari és mezőgazdasági termékek statisztikai számláinak elveit a beruházási és építési, a közlekedési, a kül- és belkereskedelmi, a munkügyi statisztikát, a demográfiai és lakosság-összeírásai statisztikát, a lakosság fogyasztását, a tudomány és a tudományos élet, az oktatás, a kultúra, az egészségügy, a testnevelés, a környezetvédelem helyzetét elemző statisztikákat és a szociális statisztikákat.

Az integrációs folyamatok elmélyülése és több alapvető népgazdasági probléma közös megoldása megköveteli az adatok nemzetközi összevetetőségének további javítását. Bővíteni kell az összevethető értékmutatók körét. Ezzel kapcsolatban ki kell dolgozni számos új mutató — a megtermelt nemzeti jövedelem, a lakosság közös fogyasztása, társadalmi munka termelékenysége, végső eredmény — összevetésének módszertanát. E mutatók rendszeres összehasonlítása lehetővé teszi a tagországok népgazdaságának fejlődésére vonatkozó elemzések bővítését és elmélyítését.

Igen fontosak a szociálta gazdasági integráció fejlődését, a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködést jellemző adatok. Ebből kiindulva a biztosíték kidolgozása azon statisztikai mutatók rendszerét, amely a termelési specializációra és kooperációra, a fontos ipari létesítmények együttes építésére, a kölcsön- és hitelfelvételre, a szakemberképzésre vonatkoznak.

Tovább mélyül az információfeldolgozás automatizálásában az együttműködés. A tagországok statisztikai hivatalait mind nagyobb mértékben látják el elektronikus számítástechnikával, többek között az egységes rendszerhez tartozó gépekkel. Ezen a bázison fejlesztik az állami statisztikai automatizált rendszerét, hozzák létre az automatizált adatbankokat, növelik a megoldandó feladatok számát, tökéletesítik és fokozatosan egységesítik az információs szolgálatot, bővítik a műszaki eszközök és a matematikai kiszámítás parkját, az anyaggyűjtés- és feldolgozás technológiáját vezetik be és fejlesztik az adatok távfeldolgozását.

A bizottság az állami statisztika automatizált rendszerének alapjaként különleges figyelmet fordít az **automatizált adatbankok** típusúterének kidolgozására. Az ideiglenes tudományos-kutató kollektíva már előkészítette az automatizált adatbankok kialakításának és alkalmazásának tervezetét.

—m—

A konjunktúra előrejelzése — az előrejelzések konjunktúrája

A konjunktúra rövid távú — 12–18 hónapos — előrejelzésére különösen akkor fordítanak nagy figyelmet, amikor a gazdasági ciklus lefelé hajló ágába kerül. A hetvenes évek gazdasági recessziója a tókéies országokban magukkal hozták az előrejelzések konjunktúráját.

A nyugat-európai országokban számos intézet foglalkozik gazdasági előrejelzések készítésével. Ezeket a rövid távú előrejelzéseket a vállalatok vezetői, a kormányzat nagy figyelemmel kísérik, és nem ritka, hogy megállapításuk befolyásolják a vállalatok magatartását, hatásukra monetáris intézkedéseket kezdeményeznek. Eppen ezért nem közömbös, hogyan válnak be ezek az előrejelzések, és milyen okok játszottak közre a hibák elkövetésénél.

A bizonytalansági tényezők

A rövid távú előrejelzések többféle módszerrel állíthatók össze: a korábbi tendenciák extrapolálása, trendszámítások, normatív módszerek, modellek alkalmazása, vagy ezek kombinációja. E módszerek többnyire a gazdaság belső folyamatainak összefüggéseire és kölcsönhatásaira épülnek. Mint az erre irányuló elemzések kiderítették, az előrejelzés működésében nem az alkalmazott módszertől függ G. F. Ray 1968-ban 18 nyugat-európai gazdaságkutató intézet előrejelzését elemezve megállapította, hogy a közléti módszerei bár intézetenként igen különbözőek voltak, az előrejelzések pontosságában mégsem voltak számottevő eltérések.

Az 1974. évi nyersanyag- és olajválság óta nagymértékben megnőtt az **előrejelzések bizonytalansága**. Ennek egyik fő oka, hogy megnövekedett a **fellátó tényező** hatása. A nemzeti gazdaságok fejlődése, a bruttó nemzeti termék növekedése, belső szerkezeti megváltozása, a belső áralakulás erősen függenek olyan tényezőktől, mint a világkereskedelem fejlődése, a nemzetközi pénzpiac feltételei, a világgazdasági áralakulás. A külső tényezők beleszállnak pedig sokkal több a szubjektív elem.

Az elmúlt évtizedben két „rendkívül” körülmény befolyásolta a konjunktúra-ciklus alakulását: a nyersolajválság, valamint az áttérés a rögzített valutaárfolyamokról a lebegtetésre. Az olasz ISCO (Istituto Nazionale per lo Studio della Coniuntura) és a belga DULBEA (Département d'Economie Appliquée de l'Université libre de Bruxelles) tíz évre visszamenőre — az 1968–1978 közötti időszakra — elemezte 9 nyugat-európai ország

az 1974. évit, kisebbek a készletek, kevesebb a kihasználatlan beruházási kapacitás, és magasabb a vállalatok profitráta. Ezért a konjunktúra visszaesése rövidebb ideig tart majd, és időben is jobban oszlik meg a különböző országok között. A nemzetközi kereskedelem az egyenlőtlen megoszlás miatt kevésbé esik vissza, mérsékli a recessziót. Ezt a fel-fogást szellemesen „mediterrán”-nak nevezték, utalva a Földközi-tenger enyhébb hullámzására. A másik az „atlanti” változat. Utóbbi szerint a konjunktúra visszaesésének kiséleltetése előhozott inflációs vásárlásokkal csak növelni az 1981-ben bekövetkező zuhanást. Ugyanakkor a növekvő külső egyensúlyhiány és a költészetek deficitje az 1975. évinél kisebb **mozgási lehetőséget** biztosít a gazdaságpolitikai döntésekben. Az „atlanti” felfogás 1990-ra kedvezőbb, 1981-re kedvezőtlenebb fejlődést vár.

Az előrejelzéseket összehállított természetesen számoltak az áruk — és nemcsak a nyersolaj, hanem a többi nyersanyag árnak — változásával. Az áruk mozgása elsősorban a kereslet és kínálat várható alakulásának elemzésével prognosztizálható, ugyanakkor árváltozást nemcsak gazdasági, hanem külső hatások is előidéznek, mint pl. a nemzetközi feszültség növekedése. Az előrejelzők felismerték ennek fontosságát és az említett AIECE-ülésein külön munkacsoport alakult az árfolyamok és kamatlábak változásának prognosztizálására.

Közös hibaforrások

Az említett külső tényezők mellett — részben ezekből adódóan az előrejelzések hibáit az összehállított bizonyos szerelőlíp magatartása is előidézhette. Minthogy az előrejelzés alapja a múlt elemzése, az előrejelzők a gazdasági folyamatok korábbi alakulása erőteljesen befolyásolja. Régi tapasztalat, hogy az előrejelzések akkor a legpontosabbak, ha a gazdasági tendenciák nem következnek be változás, míg a gazdasági növekedés hírtelen gyorsulásánál, vagy lassulásánál a lepontatlanabb. Az összeállított a korábbi előrejelzések pontossága is befolyásolja. Ha korábban alacsonyabb, hajlamos a következő előrejelzésben túlbecsülni. Végül, meg kell említeni, hogy a különböző intézetek előrejelzői egymást is befolyásolják. Így aztán az elkövetett hiba iránya majdnem minden ország előrejelzésében azonos.

A tókéies országok előrejelzéseinek figyelemmel kísérése, már csak külgazdasági kapcsolatunk súlya miatt is, saját gazdasági fejlődésünk megítéséhez nem lehet közömbös. Egyre inkább felismerjük saját gazdasági előrejelzéseink fontosságát is a tervezés megalapozásánál, és éppen ezért számunkra is fontos lehet az előrejelzések hibaforrásainak elemzése.

dr. Bóc Imre

fontoltan. Ahelyett, hogy iparát megfelelően felvértezze volna a világgazdasági versenyre, a gázból származó bevételek túlságosan nagy részt használták fel a jövőbeli állam felújítására, azaz a **jövédelmet zombékban elfogyasztották**. Az aktív fizetési mérleg és az erős valuta által biztosított „melegágyban” a gazdaság romló versenyképessége és az állam költekezése nem érződött. A stagnáló világkereskedelem, az olajáremelkedés és a gázimport szükségessége válassza azonban felismerre hozta a már jó ideje meglévő problémákat most egyszerűen több nehézséggel került szembe.

A nemzeti jövedelem 1979-ben stagnált, idén sem várható emelkedés. Az ipari termelés is alig 2 százalékkal emelkedett a múlt évben. A fizetési mérleg 2,5 milliárd gulden deficitet zárt. (1 dollár egyenlő 1,9 guldenel.) A kormány kiadásainak deficitje idén elérheti a nemzeti jövedelem 6,5 százalékát. Az infláció 1979-ben 4,6 százalék volt, 1980-ban elérni a 2 százalékot. A reálbérek idén csökkenteni fognak. A munkákeres korú lakosság közel 5 százaléka munkanélküli.

Ha az elkövetkező néhány évben a holland gazdaságnak nem sikerül a mainál sokkalta jobb exporteredményeket elérnie, akkor a földgázmozgók készleteinek kimerülése után az ország Anglia sorsára jut és elkerülhetetlen lesz a súlyos gazdasági visszaesés. A kedvezőtlen gazdasági jelenségek és legkor megváltoztatására a kormány több intézkedést tesz. A vállalkozások jövedelmezőségének elősegítésére **csökkenteni kívánják az adóterhetet**. Nem lesz azonban könnyű dolguk a gazdasáspolitikai további részének megvalósításában. A lakosság még átmeneti időre sem szívesen fog lemondani életszínvonalának emelkedéséről, pedig a bérbefolyásztás és szociális kiadások csökkentése mellett elkerülhetetlen helyzetük rosszabbodása.

Dr. Földesi Istváné

DÉL-KOREA GAZDASÁGA

A DIKTATÚRA ÁRNYÉKÁBAN

Dél-Korea politikai válsága és a diktatúra megszilárdulása irányuló kísérletek a Távol-Kelet egyik gazdaságilag legdinamikusabban fejlődő országát állították az érdeklődés előterébe. Ez elhomályosítja a melyben rejő alapvető gazdasági problémát. Nevezetesen azt, hogy a diktatúra és a gazdasági konjunktúra párhuzamosságának évtizedei után hogyan néz majd szembe Dél-Korea gazdasága a tókéies világ gazdaságai nyúló konjunktúrá, illetve stagnálás által jellemzett szakaszával.

A dél-koreai gazdaság jellemzően mindenekelőtt abból kell kiindulni, hogy a termelés nagyarányú fellendülése 1961. és 1978. között együtt járt az ország gazdasági szerkezetének alapvető módosulással. Ugyanakkor a kapitalista szisztema és a rendőrállam viszonyai közepet te egyre jobban kiéleződtek a különbségek a legzadagabb és legszegényebb társadalmi rétegek között.

A fellendülés és korlátai

Ami magát a termelést illeti, az ország bruttó társadalmi összterméke 1961-ben mindössze 2,1 milliárd dollár volt. Ez 1978-ra több mint hússzorosára: csaknem 48 milliárd dollárra emelkedett, ami az egy főre eső bruttó társadalmi termékét 1280 dollárra emelte.

A gazdaság alapvető szerkezeti változását az jellemezte, hogy a mezőgazdasági részesedése 1963 és 1980 között a bruttó társadalmi össztermékben 42 százalékról 18 százalékra zuhanat. A gyártóipar és a bányászat részesedése ugyanebben az időszakban 18 százalékról körülbelül 30 százalékra nőtt. A harmadik szektor (szolgáltatások és egyéb) aránya (52 százalék) igen magas.

Ami ezen az átfogó irányzatot belül az ipari termelés szerkezetét illeti, a legjellemzőbb a textil- és ruházati ipar tartós uralkodó pozíciója. Részesedése az ipari termelésből 30 százalék felett van. Második helyen áll 29 százalékkal az élelmiszeripar, harmadik helyen 10,7 százalékkal az elektronika. Ezt sorrendben a vegyipar, a szarmazépipar, valamint a vas- és acélpipar, és a járműipar követi. (Részesedési arányuk sorrendben 8,3; 5,6; 4,7 illetve 4,7 százalék.) Noha az utóbbi tíz évben gyors ütemben fejlődtek a progresszívabb ágazatok, ez egyelőre kevésbé látszik az export szerkezetén. Itt ugyanis a ruházati ipar és a textilipar aránya még magasabb, mint a termelési szerkezetben megfigyelhető 38 százalékot. A második és harmadik helyen álló elektronika, illetve vas- és acélpipar csak egyenként 8,7 százalékos részesedéssel szerepel az exportstruktúrában. Az elektromos export aránya tehát alacsonyabb, mint a termelési szerkezetben, a vas- és acélpipar viszont magasabb.

Ami a reálbérek alakulását és a jövedelmek társadalmi megoszlását illeti — az első esetben a fejlődést két szakaszra lehet osztani. Egeszen 1976-ig az jellemző a helyzet, hogy a termelékenységgel gyorsabban nőtt, mint a reálbér. 1970 — 100 alapon számolva 1976. végén a reálbér 158-as, a termelékenységgel 175-ös indexen állott. Ettől kezdve a konjunktúra utolsó két évében (amikor egyébként az infláció már meghaladta az évi 30 százalékot) a reálbér-index 226-ot, a termelési index pedig csak 180-at mutatott.

Figyelemre méltó, hogy a reálbérek alakulása, valamint a ruálbér és a termelékenység növekedési ütemének változása gazdasági nem módosították a rendkívül széles különbségeket a különböző társadalmi rétegek jövedelemmegoszlásában. A lakosság legzadagabb 20 százaléka a jövedelmek 62 százalékával rendelkezik. Ezen belül a csúcson lévő öt százalék az összjövedelemből 18 százalékos arányban részesül. A lakosság legszegényebb 40 százaléka a jövedelem 18 százalékát kapja. A létszámban 40 százalékot kitevő középső sáv a jövedelem kerekén 20 százaléka felett rendelkezik.

A konjunktúra fordulata

Ezt a **feszültséget** lényegesen fokozta, hogy a nemzetközi tókéies konjunktúra gyengülése, illetve sok szempontból stagnálása rendkívül módon megterhelte Dél-Korea exporttermelét.

Dél-Koreának gyakorlatilag nincs nyersanyagbázisa és az ipari termelés, szerkezeti megoszlása következtében az állóeszközök legnagyobb részét is importálnia kell. Jelenleg a teljes behozatal mintegy 36 százalékát olaj és ipari

nyersanyagok, 34 százalékát pedig behozott javak teszik ki. Figyelemre méltó, hogy egyrészt az ár-emelkedése, másrészt a többségben „puha” cikkekkel álló export nem megfelelő ártékvése miatt Dél-Korea ilkereskedelmi mérlege az utóbbi két évtizedben **gyorsan romlott**, 1970 és 1978 között az export évente 23 százalékkal nőtt. Ugyanebben az időszakban a import növekedése is rendkívül gyors volt (évi 22 százalékos átlag) de következtében az exportnövekedés alatt maradt. 1979-ben ez a kép teljesen megváltozott. Az exportnövekedés alig haladta meg a 13 százalékot, míg az import ütem lassulása ellenére is 18 százalékkal emelkedett. Ez számszerűen azt jelentette, hogy 20 milliárd dolláros hióportal 15 milliárdos export áhított szemben, s ezzel a külkereskedelmi mérleg az iparostási folyamat egész körének legnagyobb deficitjét mutatta. E 1980-as esztendő első tizenhárom hónapjának legnagyobb deficitjét az utóbbi két hónapé okozta, ami a problémák ebben az évtizedben előzölnének.

Annak ellenére, hogy a dél-koreai devizát a dollárhoz képest az év elején „százelekkel leértékelték, ez nem vezetett az exportterékenység remélt énléveséhez. Évi rátában számolva (fix ártalon) 1980. januárja és április vége között az exportnövekedés 11 százalékkal, importnövekedés pedig 19 százalékkal, Ehhez járult, hogy az említett időközben az előző esztendő első négy hónapjahoz képest abszolút értékben csökkent a bruttó társadalmi össztermék — ni 1964. óta nem fordult elő!

Pénzügyi gondok

Ez a helyzet napvilágra hozta, a termelési és exportserkezet már említett tényszerűségei mellett a dél-koreai gazdaság más, elsősorban pénzügyi problémáit. A *Neue Zürcher Zeitung* pénzügyi válság problémáit elemző cikkében megkérült arra mutat rá, hogy a legutóbbi dél-koreai esz rendkívül szerény tókéissal dolgozik. Ezek a cégek rendkívül fiatalok, egy különleges fellendülési időszak termékeit és történetük során

UK

ELVÉTELI ZÁRLAT?

Az elmúlt napokban a francia mezőgazdaság képviselői előtt mondott beszédében *Giscard d'Estaing* kijelentette: a kisiklást kerülhet sor újabb országok csatlakozására a Közös Piachoz, ha megoldódik az EKG egységesítéssel kapcsolatos problémák. Ezzel a köztársasági elnök — a nélkül, hogy az országok egységeztetése volna — nyilvánvalóan az angol kormány által az EKG agrár-külgazdasági kapcsolatban kiváltott, sürgős, elhúzódó vitákra utalt, amelyek, int ismeretes, csupán az NSZK-nak az első percben történt befizetési többletvállalásával sikerült megszüntetni.

Mint francia kormánykörökben hangzott, az elnök kijelentése nem érinti *Brugarsz* 1981-ben esedékes felvételét, amelynek feltételeit a francia parlament már ratifikálta — de minden bizonnyal kihatna Anglia Közös Piacról való kapcsolatának további alakulására „Közös Piac” és *Portugáliára*. Annál is inkább, mert bár a francia kormány elvben támogatja a két ország csatlakozását, ennek gyakorlati megvalósítását attól teszi függővé, vajon sikerül-e elegendő megoldást találni a mezőgazdasági termékek iránti kialakuló új versenyhelyzetet illetően. Párizs máris leszögezte az al-pontját, hogy Spanyolország integrációját a Közös Piac agrárpolitikájába a kis hosszabb átmeneti időszak eltelte után tartja elképzelhetőnek.

INGYELORSZÁG

1000 TONNÁS HŰTŐHÁJÓ "ACI MEGRENDELÉSRE"

„Jánszkanba a közelmúltban becsatolták a „Abula” nevű 11 000 tonnás hű-

A mezőgazdasági export kilátásai

Amikor a 70-es évek elején Dánia közös piacra való csatlakozását vitatták, az északi ország közgazdasági azzal érveltek, hogy a közösség jó értékesítési lehetőségeket kínál az agrártermékeknek. Az utóbbi évek eredményei az igazolják: a dán mezőgazdasági termékek megállják helyüket a kilencéves igényes piacon. Főleg az NSZK-ban értek el figyelemre méltó export-sikerüket, s úgy ítélik meg, hogy ezen a piacon további értékesítési lehetőségek vannak.

Fő piac: az NSZK

A dán mezőgazdasági exportoffenzíva az NSZK piacán kényesítő szűkségesség is. A dán sertéshústermelés bővülése például — a növekvő „sertéshús” — új piacokat igényel. A tengerentúló — az Egyesült Államokban — a dán dobozok-ka-eladások csökkennek. Nem állják a versenyt az ocsóbb amerikai termelésekkel, valamint a növekvő exportkonkurrenciával (Jengyel, cseh, de a magyar szállítók is idesorolhatók). A piacon maradás-hoz (a magas dániai költségek miatt) a közös piac szabványai jelentős mérvű emelésére lenne szükség, ez viszont kívánatos az amerikai hatóságok ellenőrzését (importkiegészítő vám). Így a dán dobozok-ka-export már a felére — 50 ezer tonnára — zsugorodott, de további kilátásai sem biztatók.

Nem várható az angol piac lényeges bővülése sem; aligha lehet Nagy-Britanniában a mainál több bacon elfogyasztani. Így a dán hústermelés többlet levezetése a fejlett tőkésországok piacán csaknem egyedül megoldásként a nyugatnémet piac kínálkozik. A dán cégek is tudják: a nyugatnémet piac felvétele-essége sem korlátlan; az egy főre jutó magas szintű fogyasztás is kizárólag a telítettséghez. Emellett számolni kell a népesség számának stagnálásával, sőt némi csökkenésével is. Így a piaci pozíciók szemléltetése döntően a minőségi követelmények, sajátos értéknövelő tényezők révén (szubjektív fogyasztói megítélés, szimpátia megnyerése) lehetséges. A marketing szakemberek úgy vélik, hogy az NSZK-ban nem lehet a piacstratégiát egyszerűen „alapélelmiszerekre” felépíteni. Speciális-társa van szükség.

A dán cégek ezért termelési programjukat a német piac felzésének megfelelően módosítják. A friss sertéshús export bővítésével párhuzamosan — ahol ugyancsak látványos volt a beütés (92 tonna 1975-ben, míg 50 ezer tonna várható idén a 21 vágható egységre — az ESS — FOD — részéről) — újabb területeket keresnek.

A nyugatnémet piac mai réselet elsősorban a mélyhűtött termékek vonalán és a készletekkel. A fagyasztott készítményekből az NSZK-ban a fejenkénti fogyasztás még jóval elmarad a dán 21,3 kg körüli átlagtól, nem beszélve a svéd és az amerikai színvonalról (25 illetve 35

kg). Tehát itt remélhető leginkább egy robbanásszerű keresletnövekedés. De ugyanígy kiemelt szempont az úgynevezett catering terület, a növekvő forgalmú éttermi láncolatok, kávéházak, a közéleti (nagy kiszerezésű), nagykereskedelmi felhasználás.

A piaci munka javítása

A hús, húsélesztény és mélyhűtött élelmiszerek mellett a tejtermékek is főszerephez jutottak a nyugatnémet piacon. Mindenekelőtt a dán — főként havarti típusú — sajtféleségek térhódítása volt gyors, ma az évi 33–35 ezer tonnával az NSZK a legnagyobb vevője a dán sajt-nak, megelőzve a 20 ezer tonnát vásárló Nagy-Britanniát.

A dán tejtermék-exportőrök gondja is a tejtermékek közös piaci visszaszorítása (a teljes szarvasmarhaállomány kivágásának) premizálása) érzékenyen érinti a nyersanyagbázist. 1979-ben már 2 százalékkal csökkent a tejtermelés, 1980-ra még nagyobb visszaeséssel számolnak. Ennek eredménye, hogy a tejfeldolgozóipar — mindenekelőtt a legkevesebb gazdaságos vajtermelés — mind súlyosabb áruápol problémákkal küzdök, exportpiacit rangsorolni, sőt feladni kénytelen. A kevesebb tejből is egyre jelentősebb hányadot köt le az árszempontból több mozgásterhetést nyújtó sajtermelés.

Abban minden marketingszakértő egyetért: az NSZK piaca nem tűri az elkényelmesedést, a kihagyásokat. Ilyen erős import (és hazai) verseny körébe nincs helye az elbizakodottságnak, a piacot minden nap újra és újra meg kell dolgozni, a folyamatok jelentő események követelemény.

Ezt persze a dán cégek is tudják. Kevesélemeliszexportor ország fordít olyan súlyt a marketingre, a piaci rendezvényekre, a szakkiállításokra való részvételre, mint éppen a dánok. Nemzeti élelmiszerpavilonjait — ahol a dán exportőrök a dán mezőgazdasági tanács koordinálásában jelennek meg — a nagy kiállítások leglátogatottabb, leglátványosabb részét. Jellemző, hogy az igen nagy dán hazai takarékosági intézkedések ellenére a kollektív exporttárszövésre szánt támogatás évről évre meredeken emelkedik. Ott is célba vetik tehát a piaci részvételre, ahol korábban más országok (holland, francia, olasz, de említjük a magyarokat is) szállított vevők ki tekintélyes pozíciót, ahol — mint például a bajor térségben — a tradíciók (eltérő ízű, más fűszeresebb étkezési szokások) más irányban kötődnek.

Nyugatnémet eladók

A párhuzamosságokból, azonos adottságokból, de nem utolsósorban a földrajzi helyzetből fakadóan természetesen nyugatnémet részről sem mondanak le a

szomszédos dán piacról. (A schleswig-i térség termelésének például — a dánokhoz hasonlóan — mintegy 60 százaléka kereset-kültség piaci.) A nyugatnémet exportőrök mellett két körülmény szól. Egyrészt a költségszint kedvezőbb alakulása (Dániában a sajtos ár-bér automatizmus miatt jóval-jóval erőteljesebb az általános költségnövekedés). Másrészt a kollektív exporttárszövés átfogó — ágazatok felett kiegészítő — regionális szervezeteik, melyből már 10 év óta valamennyi agrártermék ellátója részese.

Érdekes felfigyelni arra, hogy a tejtermékek dániai értékesítése 1977-től 1979-ig megháromszorozódott, a kőzsér-főzékégyháromszorosított pedig a kétszeresére bővült. Igaz, miről is beszélünk abszolút számban még szerény, de a tendencia jelzi, elsősorban hol enged teret a dán termelés az importnak.

A nyugatnémetek is jól tudják, hogy a dán élelmiszerpiaca nem tömegáruval kell betérni, nincs értelme kiszorítani versengés megválasztás. A dánok (elsősorban a kereskedők) általában szkeptikusan itélnek meg egy kivülről ország élelmiszerexport-centrikus erőfeszítéseit. Mégis, a dán fogyasztók a külföldi specialitások iránt egyáltalán nem közömbösek. Tehát az exportőrök célja nem lehet más, mint a dán választék kiegészítése, megbízható minőségű termékekben. A specialitások — nyugatnémet részről — lehetnek éppúgy kenyérfélék, péksütemények, édességek, mint a hal- és kolbász-féltételek, tejtermékek. A kolbász-virsli-félék úgy hívalják át a bonyolult dán előírások korlátait, hogy a határ közelében levő hűsombinátnak kizárólag dán nyersanyagot dolgoznak fel.

A nyugatnémet „ellentámadás” nem kezdődött. Már 13 évvel ezelőtt a schleswig-i mezőgazdasági kamara megbízást adott az export előmozdítása érdekében, a magas minőségű termékek feltérképezésére a dán exportőrök részéről. A dán exportőrök a dán mezőgazdasági tanács koordinálásában jelennek meg — a nagy kiállítások leglátogatottabb, leglátványosabb részét. Jellemző, hogy az igen nagy dán hazai takarékosági intézkedések ellenére a kollektív exporttárszövésre szánt támogatás évről évre meredeken emelkedik. Ott is célba vetik tehát a piaci részvételre, ahol korábban más országok (holland, francia, olasz, de említjük a magyarokat is) szállított vevők ki tekintélyes pozíciót, ahol — mint például a bajor térségben — a tradíciók (eltérő ízű, más fűszeresebb étkezési szokások) más irányban kötődnek.

Nyugatnémet részről tehát a dán élelmiszerpiac lassú, de szisztematikus megdolgozása törekednek. Egyet tartanak nagyon lényegesnek: minőségi téren Dánia semmiféle engedményt nem tőr meg, egy kedvező pillanattal nagyobb üzlet érdekében sem. Ez az alapelve — úgy tűnik — eddig bevált, s tanulságos a dán piac más szállítói számára is.

Kovács Miklós

A fejlődő országok eladósodása

A fejlődő országok eladósodásával és ennek hatásaival foglalkozó különböző jelentések, elemzések az érdekeltek körében eltérő volta miatt természetesen nem egységesek. Az mindenesetre nyilvánvaló — és ezt a megjelent tanulmányok és elemzések nagy száma is jelzi —, hogy a fejlődő országok eladósodásának problémája a nyugati pénzügyi világ egyik legégetőbb, megoldást váró feladata.

Növekvő adósságtérhek

Az első olajok után, 1974-ben úgy tűnt, hogy az OPEC 60 milliárd dolláros többletet nem tudják maradéktalanul visszafizetni az olajimportőröknek. Az OPEC felelősei azonban néhány éven belül csaknem teljesen lepadtak (1978-ban mindössze 7 milliárd dollárt tettek ki). Az adósság könnyelműen eleget tud-

Az olajimportáló fejlődő országok folyó fizetési mérlegének deficitje 1973–90*

	Fizetési mérleg deficit (folyó árakon) milliárd dollárban						
	1973	1975	1977	1979	1980	1985	1990
Alacsony jövedelműek**	-1,9	-4,8	1,7	-6,7	-9,1	-17,2	-23,7
Középs jövedelműek	-4,3	-31,2	-22,6	-36,5	-84,2	-23,7	-29,4
Összesen:	-6,2	-36,0	-20,9	-43,2	-93,3	-40,9	-53,1

	Folyó fizetési mérleg deficit a GNP százalékában						
	1973	1975	1978	1979	1980	1985	1990
Alacsony jövedelműek	1,4	5,5	1,0	2,8	3,4	3,6	3,2
Középs jövedelműek	0,9	5,5	2,9	3,3	4,3	2,5	1,5
Átlagos átlag	1,0	5,1	2,6	3,3	4,2	2,7	1,8

* Hivatalos áttalásokkal (segélyek) nem tartalmazza.
** Alacsony jövedelmű országok az egy főre jutó GNP 300 dollár vagy annál kevesebb; középs jövedelműeknél 300 dollárnál több.

Az 1973. évi helyzethez képest a fejlődő országok adósságtérhek — akár reálértékben, akár exportjukhoz vagy nemzeti jövedelmükhez viszonyítva nézzük — nőttek. Ezenkívül a fejlődő országok olajimport-számai 1980-ban jóval nagyobbak lesz, mint 1979-ben, és az exportbevételeik lényegesen nagyobb részét emésztik fel. Ráadásul az olajremények a fejlett tőkésországok gazdaságára gyakorolt kedvezőtlen hatásait is megérik az exportnövekedés lelassulásán és az OECD országokból származó importjuk magasabb árainak kiszármaztatásán. Ezeket a tényezőket figyelembe véve, a fejlődő országok adósság-terhek növekedése reálértékben lényegesen kevesebb, mint az eladósodási rátaik növekedése. 1973 és 1978 között 99 nem-olajtermelő fejlődő ország nemzeti jövedelméhez viszonyított átlagos bruttó el-

Beszűkülő hitelforrások

A nem-olajtermelő fejlődő országok összes külföldi adósságát 1973 és 1978 között körülbelül megháromszorozták, és 1979-ben további 23 százalékkal nőttek. Ugyanakkor, ha figyelembe vesszük, hogy ezeknek az országoknak a külkereskedelmi árai erősen inflálódtak — körülbelül 70 százalékos emelkedés egyenységi exportértékben és 80 százalékos emelkedés egyenységi importértékben — az adósságtérhek növekedése reálértékben lényegesen kevesebb. Ezzel együtt az eladósodási rátaik növekedtek. 1973 és 1978 között 99 nem-olajtermelő fejlődő ország nemzeti jövedelméhez viszonyított átlagos bruttó el-

adósági ráta 17 százalékról 23 százalékra, a nettó eladósodási ráta (a tartalékok levonása után) a nemzeti jövedelem 11 százalékáról 17 százalékra, és a teljes exporthoz viszonyított adósságszolgálati ráta 14 százalékról 17 százalékra.

Az átlagos rátáktól természetesen még magasabbak az egyes országok adatainak. Így például az egyik legnagyobb adós, Brazília pl. mintegy 52 milliárd dollárra tartozik a világ legnagyobb bankjainak. Adósságszolgálati ráta 1979-ben 60 százalékos volt, 1980-ban ilyen irányú kötelezettségek fedezése exportbevételeinek 80 százalékát emészteti fel.

Az Amex Bank becslése szerint 1980-ban a nem-olajtermelő fejlődő országok összesen 45,4 milliárd dolláros kölcsönfelvételi igénye lesz. A legközvetlenebb megoldás az, hogy a magán-tőkepiacok forduljanak. Az olajpénzek visszatérítésének folyamatában a kereskedelmi bankok tulajdonképpen az olyan nemzetközi intézmények szerepét vállalták át, mint az IMF vagy a Világbank. Több szakértő azonban úgy véli, hogy a kereskedelmi bankok mégsem alkalmasak erre a feladatra. Nem kényesíthetik ugyanis az adós országokat importjuk csökkentésére, valutájuk leértékelésére, illetőleg arra, hogy lehetőségeikre megfelelően gazdálkodjanak, ahogy ezt az IMF megteheti, és jellemezhető a fejlődő országok netó külső finanszírozási igényeinek mintegy kétharmada a bankoktól származik. Az is kérdéses, hogy a kereskedelmi bankok képesek-e olyan jelentős mértékben növelni kölcsönnyújtásaikat a fejlődő országoknak, mint 1974–75-ben.

1974–75-ben a kereskedelmi bankok finanszírozták a nem-OPEC fejlődő országok folyó fizetési mérleg hiányának 45 százalékát (ha a segélyeket is figyelembe vesszük), és több mint 35 százalékát ha a segélyeket nem számítjuk). Akkor azonban mind a hitelpiacok, mind a fejlődő országok helyzete merőben megváltozott. A kereskedelmi bankok szívesen növelik hitelnyújtásaikat a magasabb és közép jövedelmű országokhoz, a fejlődő országokba nagy tökébségük, a saját belső piacikon tapasztalható lángha kereslet és a nemzetközi hitelek vonzó kamattalra miatt.

A kölcsönfelvétel országok ugyanakkor hitelképességük rendelkeztek gyors gazdasági növekedésük, jó exportbevételek és viszonylag alacsony külső adóssági szintjük miatt. A nem-OPEC országok tartózkodnak színtje — bár — nem tette lehetővé megnekedett finanszírozási szükségleteik kielégítését a létező leapasztással. Ugyanakkor a fejlődő országok többsége nem szívesen vett fel hitelt az IMF-től, az azokhoz kapcsolódó szigorú feltételek miatt. Azokat telettek pedig, amelyeket a Valuta nem kötött stabilizációs feltételekhez — az olajremények terhének meg-

Török Attila

Új szakasz a szovjet–finn együttműködésben

A kelet–nyugati gazdasági kapcsolatokban a szovjet–finn együttműködés nemcsak értéket, hanem jelentőségét tekintve is kiemelkedő szerepet tölt be. A két ország gazdaságának együttműködését az 1990-ig szóló kereskedelmi-gazdasági, valamint ipari és tudományos-műszaki kapcsolatok fejlesztésének Komplex Távlati Programja szabályozza. Az áruforgalom dinamikáját jól jellemzi, hogy 1976–80 között a szállítások értéke várhatóan elérte a 70 milliárd finn márkát, 1981–1985 között viszont már 100 milliárdon felüli forgalmat terveznek. A Finnországra irányuló szovjet kivétel legfontosabb tétele a kőolaj és a földgáz, s ezeknek az energiahordozóknak döntő jelentőségük van az északi országok energiaszükséglete szempontjából.

A finn energiaszükségletnek csak egy részét fedeziék a saját energiahordozók (vizelet, fa, tőzeg). Az olaj részesezése az energiateljesítmény megteremtésére az 50 százalékot, a földgáz részaránya pedig ma még 10 százalékot alatt van. Jelenleg hosszú távú megállapodás alapján Finnország évi mintegy 7 millió tonna kőolajat importál a Szovjetunióól világi piacra, s a tervek szerint a szovjet szállítások a következő években emelkednek majd. A földgáz Leningrád térségéből felelnek finn területre; tavaly összesen 1,4 milliárd köbméter gáz érkezett.

A Szovjetunió részt vállal a finn villamoserőművek hálózatának kiépítésében is. A szovjet közreműködéssel felépített erőművek összteljesítménye mintegy 15 százaléka a finn erőművi kapacitásnak. Ez tovább emelkedhet, mert különösen gyorsan nő az együttműködés a nukleáris energiateljesítmények terén.

Az 1977-ben avatott fel a Lovisa I. atomerőművet, illetve annak első 440 megawatt teljesítményű reaktorát. Építés alatt áll már az ugyancsak 440 megawattos Lovisa II. atomerőmű, s a tervek szerint a finn állami erőművi vállalat 1982-ben egy újabb, ezáltal 1000 megawatt kapacitású szovjet reaktorra ad fel megrendelést. Az atomenergetikai együttműködés lehetőségeit ad arra, hogy a két ország közösen lépjen fel harmadik országokban atomerőművek exportjával. Az ilyen jellegű konstrukció — vagyis

finn berendezés-beszállítási szovjet atomerőmű-exporthoz — iránt már több fejlődő ország érdeklődik.

A Szovjetunió az energiahordozók mellett fontos ipari nyersanyagokat, valamint speciális gépeket és berendezéseket is exportál Finnországra. A finn kivétel legfontosabb tétele a hajók, a vasúti berendezések, a faipari termékek, valamint a papíripari berendezések. A két ország árucseréjének mérlege kiegyensúlyozott.

Helsinkiben többször hangsúlyozták, hogy a Szovjetunióval a gazdasági kapcsolatok stabilitását jelentenek a finn gazdaságának. A hosszú távú megállapodások következtében pontosabb a tervezés, s a szovjet megrendelések javítják a finn foglalkoztatottság alakulását. A tavalyi év kivételesen kedvező gazdasági eredményeket hozott Finnország számára, s ehhez az is hozzájárult, hogy a szovjet–finn együttműködés minőségileg is magasabb szintre lépett. (A gazdasági növekedési üteme elérte a 7 százalékot 1979-ben, jelentősen csökkent az infláció és a munkanélküliség.) 1981–1985 között a szovjet–finn gazdasági kapcsolatokban egyre inkább előtérbe kerül a kooperáció. A Komplex Távlati Program az ipari és egyéb létesítmények egymás országában történő felépítése mellett 17 iparágban irányoz elő szakosított és kooperatív. Sikeres együttműködés várható a többi között a fémkohászatban és a fűtőüzemekben, valamint a papíripari gépek és mozdonyok területén. Az egymás országában megvalósuló kulcsberuházások — ércrudító, faipari kombinát, földgázvezeték stb. — száma ugyan csak nő a nyolcvanas évtizedben.

A szovjet–finn gazdasági kapcsolatok fejlődésének hosszabb távon az egyetlen áthatálatos — akadályos lehet, hogy a két piac felvevőképessége eltérő. A gazdasági szakemberek ezért időről időre megvizsgálják a forgalom alakulását olyan szempontból is, hogy nem keletkeznek túlzott aránytalanságok a kereskedelmi mérlegben. A harmadik piacokon való együttműködés, valamint az ipari kooperáció számának a gyarapodása is stabilizálóan járulhat hozzá a kétoldalú kereskedelmi mérleg hosszú távú egyensúlyához.

G. SZ.

Mexikó autóipara

A néhány esztendővel ezelőtt megindult gazdasági fellendülés egy motorja Mexikóban a kőolajtermelés mellett a gépkocsigyártás. Rövid idő alatt ez az iparág nagy karriert futott be, s bár ma még nincsen arról szó, hogy Mexikó belátható időn belül autóipari „nagybatalom” lesz, a külföldi versenytársaknak feltétlenül számolniuk kell ezzel az igen dinamikus fejlődő szektorral.

Az autóipar 1976-ban indult gyors fejlődésnek Mexikóban, amikor is kezdetét vette a sok ágazatot érintő és meglehetősen nagy előrelépést hozó iparosítási program. A peso akkori drasztikus leértékelése jelentősen megrázképtette az importot, s a behozott gépkocsik ára hirtelen magasba szökkent. Az autóipar fejlesztését elősegítették azok a piaci és népesedési statisztikák is, amelyek tanúsága szerint az autóeladás hosszú ideig számíthat kedvező konjunktúrára. A 68 millió lakosság hatalmas potenciális piacot jelent, s jelenleg csak minden tizenyolcadik mexikói rendelkezik autóval. (A lakosság száma évente mintegy 3 százalékkal nő, tehát az értékesítési kilátások hosszú távon is kedvezőek tűnnek.)

1979-ben a mexikói személygépkocsi ipari 327 ezer autót gyártott, 17 százalékkal többet mint egy évvel korábban. A gépjárműipar termelésének egyharmadát 62 százaléka személyautó, 36 százaléka teherautó, a buszok és a traktorok részese pedig 2 százaléka. Az autógyártás termeléséből tavaly 231 ezer kocsi Mexikóban talált gazdára, a többi külföldön értékesítették. Az exportértéket tekintve az olaj után a gépkocsigyártás az ország második legjelentősebb ipari ágazata: 1979-ben az autókivitel 752 millió dollár bevételt eredményezett.

A gépkocsigyártásba eddig 660 millió dollárt ruháztak be. A várható nagy fejlődésnek egyik tartópillére az 1985-ig tervezett 1,1 milliárd dolláros új beruházások az autógyártás eredményeként — az előzetes számítások szerint — a mexikói autóexport értéke az évtized közepén

pén elérheti majd a 3,2 milliárd dollárt. E nagyra törő terv megvalósításához persze sok a bizonytalansági tényező, többek között a nyersanyagárak, a külföldi kereslet és a hazai termelési lehetőségek alakulása.

Az ország autóipara meglehetősen nemzetközi, hiszen a Fiat és a Citroen kivételével a tőkés világ összes nagy autóipari cége — General Motors, Ford, Chrysler, Volkswagen, Nissan, Renault stb. — jelen van Mexikóban, képviselve magát. (A Volkswagen népszerű „bogárhátúját” Brazília mellett már csak Mexikóban gyártják.) A nagy autógyártók optimizmusát és persze kedvező profilitásait jól jellemzi, hogy a General Motors 400, a Volkswagen pedig 132 millió dolláros új beruházást hajtott végre. A GM új, Saltillóban épülő gyára az anyavállalat minden típusát gyártja, illetve összeszerel majd. A Ford Mexikógyártás közelében megvalósuló új üzeme 29 százalékkal növeli majd az országban gyártott Ford-kocsik mennyiségét. Az Egyesült Államok második legnagyobb autógyára mellett a Grupo Industrial Alfallav — Mexikó vezető holdig tartáságával — közös vállalkozásban automotor üzemet épít. Az ügylet érdekessége, hogy a Ford történetében ez lesz az első olyan közös vállalat, ahol a részvények többsége a külföldi tulajdonos kezében van.

Az autóipar gyors fejlődése több problémát is felvet a kétségkívül impozáns eredmények mellett. Az acéhiány például tavaly jelentős fennakadásokat okozott az autóteljesítésben, ezért itt is fontos fejlesztéseket határoztak el. Új beruházások révén 1990-re a tavalyi 4,5 millió tonnáról 18,5 millió tonnára akarják emelni az acélikészítést. Ugyancsak gondot okoz az összeszereléshez szükséges alkatrészek folyamatos biztosítása. Nem az anyavállalatok szállítják készgépjárműsíteni tervezésénél azonban már nem hagyják figyelmen kívül a jövőbeli mexikói autóipart, hiszen valamikor a japán autógyártás is szinte elhanyagolható tényezővé vált a világ gépkocsitermelésének...
G. GY. — SZ. F.

